

Людвиг Селимски (България)

МОРАВИЗЪМ ЛИ Е СТАРОБЪЛГАРСКОТО ЛНБЪВЪ?

Старобългарското прилагателно **ЛНБЪВЪ** има установена със сигурност етимология. За него са намерени убедителни съответствия не само в славянските, но и в много други индоевропейски езици.¹

До неотдавна обаче не се знаеше за наличието му в българския език. Като разглежда разпространението, етимологията и словообразователния строеж на това прилагателно (образувано от глаг. *liběti, деноминатив от *libъ), както и неговите по-нови варианти (с наставки **-НЕ-**, **-АВ-**, **-ОВ-**, **-ИТ-**, **-ОВИТ-** на мястото на непродуктивната **-ВЪ-**), Н. Ван Вейк пише: „На българска почва то не е намерено. Понеже в старобългарски е рядка, ограничена само в някои текстове дума, а един от тези текстове — *Ἀρχαῖον ἁγίων βιβλος*² — съдържа и други паноно-моравизми³ и тъй като в старочешки *liběvŭ* (-ivŭ, -ovŭ) 'слаб, мършав' е твърде често срещана дума, отнасяща се, както в старобългарските и засвидетелствувания, за човешко и животинско тяло . . . , иска ми се стб. **ЛНБЪВЪ** да считам за паноно-моравизъм.“⁴

Признаването на тази дума за моравизъм според Ван Вейк има голямо значение за историята на превода на библията.

Основателно ли е обаче стб. **ЛНБЪВЪ** да се смята за моравизъм?

Както споменах, до неотдавна то се смяташе за чуждо на българския език. Пръв Фр. Славски открива български съответници на това общославянско и праславянско прилагателно. В своя „Етимолог. речник на полския език“ той привежда югозападните български говори *либаф* 'рядък (за тъкан)' и *либав* 'нестегнат, слаб; измършавял (за човек)'.⁵ И все пак Славски не изразява критично отношение към мнението на Ван Вейк за моравско-панонския произход на стб. **ЛНБЪВЪ**. А наличието на това прилагателно в българския език, и то в югозападната му периферия, е сериозна пречка за безрезервното му приемане.

Към посочените по-горе съответствия ще прибавя тук и диалектното *либѣу* — точен застъпник на архаичното стб. **ЛНБЪВЪ**. То се употребява в говора на южните павликяни (с. Житница, Дуванли, гр. Раковски — Пловдив-

¹ Вж. *libawy, libieć, liby* при Fr. Sławski. *Słownik etymolog. języka polskiego*. t. IV, zes. 3 (18). Kraków, 1972, S. 218—222.

² Стб. *отъчскыя кънгы*, търсени най-вече в Скитския патерик, вж. от по-новата литература J. Rusek. *Czy Metody przetłumaczył Pateryk i który?* — VII Międzynarodowy kongres slawistów. Streszczenia. Warszawa, 1973, S. 111—113; W. R. Veyder. *Was ist Methods Vaeterbuch?* — Preprint from: Dutch Contributions to the Seventh International Congress of Slavists. S. 153—162.

³ Препратка към статията O Pateryku, przetłumaczonym przez Metodęgo. *Prace Filologiczne*. XVII, 1937, S. 59—65.

⁴ N. van Wijk. *Die slavischen Adjektive libъ und liběvъ*. — *Slavia*, XIV, 1936, S. 513.

⁵ Fr. Sławski. *Słownik etymologiczny*. . . , IV, S. 218.

ско) и означава 'нетлъст', като се отнася за месо; за хора и животни се казва само, че са слаби или мършави. Тук се среща и производното от него съществително *либѣуцнѣ*, антоним на *тлъстина*.

Така българският ареал на разпространение на въпросното прилагателно, както Ван Вейк въобще изключва, се представя като по-широк. По някакви причини обаче на по-голямата част от територията на българския език то е било изоставено. Такава е била съдбата му дори и в говора на самите някогашни павликяни — в северните павликянски села (Ореш, Трънчовица, Малчика), според твърденията на произхождащи оттам лица, то не е познато. Не е отбелязано и в „Лексиката на банатския говор“ на Ст. Стойков.

С откриването на застъпници на стб. **ЛНБѢВЪ** в три отделни пункта на българската говорна област вече отпада основанието това прилагателно да се смята за моравска заемка в старобългарските паметници.